

Vergaderjaar 2022–2023

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2539

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 oktober 2022

Hierbij bied ik u het verslag aan van de Raad Algemene Zaken van 18 oktober 2022.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra

VERSLAG VAN DE RAAD ALGEMENE ZAKEN VAN 18 OKTOBER 2022

Introductie

Op dinsdag 18 oktober jl. vond in Luxemburg een Raad Algemene Zaken (RAZ) plaats. Op de agenda van de Raad stonden de volgende onderwerpen: de voorbereiding van de Europese Raad van 20 en 21 oktober 2022, de Conferentie over de Toekomst van Europa, de stand van zaken van de Artikel 7 procedure Polen en het beleidsdebat Europese Kiesakte. De Minister van Buitenlandse Zaken nam deel aan de RAZ.

In dit verslag wordt tevens de stand van zaken rond IPA-steun aan Turkije beschreven, wordt de toezegging aan uw Kamer inzake de rechtszaak Europese koepelorganisaties rechtersverenigingen gestand gedaan en wordt conform het verzoek van de Kamer, een kabinetappreciatie gegeven van de partnerschapsovereenkomsten Maleisië en Thailand.

Vorbereiding ER van 20 en 21 oktober

Rusland en Oekraïne

De Raad sprak kort over de Russische agressie tegen Oekraïne en onderstreepte het belang van accountability en wederopbouw en het tegengaan van Russische desinformatie en sanctieontwijking. Ook sprak de Raad over het verder vergroten van de druk op Rusland om zijn agressie tegen Oekraïne te beëindigen. In dat kader riepen meerdere lidstaten op om aanvullende sanctiemaatregelen tegen Rusland voor te bereiden en de impact van bestaande sanctiemaatregelen in EU-lidstaten in kaart te brengen.

Energie

Tijdens de Raad werd gesproken over de situatie op de Europese energiemarkt. Verschillende lidstaten benadrukten het belang van snelle besluitvorming. De discussie richtte zich met name op de vraag of er overgegaan moet worden tot verder marktingrijpen, bijvoorbeeld in de vorm van een prijsplafond. Nederland heeft onder meer aangegeven voorstander te zijn van gezamenlijke inkoop van gas en het beter coördineren van het vullen van gasopslagen. Nederland is kritisch op een prijsplafond op de groothandelsmarkt voor gas. Dit heeft mogelijk negatieve gevolgen voor de leveringszekerheid en kan leiden tot minder gasbesparing.

Economische situatie

De leden van de RAZ spraken kort over de macro-economische situatie met hoge inflatie en energieprijzen. Een aantal lidstaten benoemde maatregelen die zijn genomen om de koopkracht van huishoudens te ondersteunen of kondigden deze aan. Nederland vindt het belangrijk dat deze maatregelen tijdelijk en gericht zijn, om niet het gelijk speelveld op de interne markt te verstoren en de inflatie niet verder aan te wakkeren. Nederland heeft benadrukt dat het noodzakelijk is om terug te keren naar begrotingsdiscipline om de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te waarborgen.

Een aantal lidstaten pleitte voor het inrichten van nieuwe crisisinstrumenten en gemeenschappelijke fondsen. Hierbij is het uitgangspunt van het kabinet dat, voordat een nieuw instrument wordt overwogen, eerst bestaande instrumenten en middelen moeten worden benut.

Buitenland politieke onderwerpen

China en de voorbereiding EU-ASEAN Top

De Raad herbevestigde het kader van de EU-China betrekkingen, de drieslag van China als partner, concurrent en systeemrivaal, inclusief het belang van blijvende samenwerking op basis van gedeelde belangen. Tegelijkertijd wezen de meeste lidstaten erop dat de relatie met China complexer is geworden, waarbij de nadruk in toenemende mate komt te liggen op het beschermen van onze waarden en belangen. Nederland onderstreepte hierbij het belang van effectieve implementatie en het monitoren van de reeks autonome instrumenten en landenneutrale maatregelen die de EU in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Ten aanzien van de EU-ASEAN Top is de Raad geïnteresseerd aan het versterken en verdiepen van het Europees strategisch partnerschap met ASEAN. De Nederlandse inzet voor deze eerste EU-ASEAN top is daarbij om afspraken te maken met ASEAN om gezamenlijke uitdagingen aan te pakken, zoals klimaatverandering en het veranderende krachtenveld op het gebied van handel, internationale rechtsorde en veiligheid.

COP27 Klimaatverandering en COP15 Biodiversiteit (deel 2)

De Raad sprak niet meer in detail over COP27 en COP15. Deze onderwerpen kwamen wel tijdens de Raad Buitenlandse Zaken aan de orde (zie daartoe verslag RBZ, d.d. 28 oktober 2022).

Conferentie over de Toekomst van Europa

Het Tsjechisch voorzitterschap ging in op de laatste ontwikkelingen omtrent de Conferentie over de Toekomst van Europa en het organiseren van een terugkoppelingsevent voor de burger in het najaar. De Raad sprak over de resolutie van het Europees Parlement (EP) die oproept tot een Conventie voor het wijzigen van de EU-verdragen¹, en de *timing* van het doorsturen ervan naar de Europese Raad. De lidstaten waren eensgezind dat nu niet het moment is om de EP-resolutie door te geleiden. Verschillende lidstaten stelden dat prioriteit moet worden gegeven aan de aanbevelingen uit de Conferentie die geen verdragswijziging vergen, dat de passerelles in de verdragen kunnen worden gebruikt, en dat zij de aangekondigde aanvullende voorstellen van het EP willen afwachten. Nederland sloot zich hierbij aan. De Europese Commissie gaf aan dat het grootste deel van de aanbevelingen een plaats heeft gevonden in het Commissie Werkprogramma 2023 en zei open te staan voor hervormingen, inclusief verdragswijziging.

Artikel 7 procedure Polen (stand van zaken)

De Raad sprak over de rechtsstaat in Polen in het kader van de Artikel 7 procedure. De Commissie gaf een update van de ontwikkelingen sinds de laatste hoorzitting op 22 februari jl., en noemde daarbij onder andere de oprichting van een nieuwe Kamer voor Beroepsverantwoordelijkheid voor rechters. De Commissie sprak haar zorgen uit over de niet-naleving door Polen van uitspraken van het EU-Hof inzake het tuchtregime voor rechters en de aanhoudende problemen rondom de Poolse Raad voor de Rechtspraak. De Commissie gaf tevens een toelichting bij de infractieprocedure die zij heeft gestart naar aanleiding van de uitspraken van het Poolse Constitutioneel Tribunaal, waarbij cruciale onderdelen van het EU-recht opzij werden gezet met een beroep op de Poolse Grondwet. Lidstaten uitten daarop hun zorgen over de rechtsstaat in Polen en spraken steun uit

¹ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2511 en Kamerstuk 35 982, nr. 6.

voor het optreden van de Commissie. In een gezamenlijke interventie benadrukten de Benelux-landen de door de Commissie genoemde zorgen en riepen Polen op zo snel mogelijk de noodzakelijke hervormingen door te voeren en de arresten van het EU-Hof en het EHRM volledig te respecteren. In reactie op de interventies wees Polen de zorgen van de hand en plaatste vraagtekens bij het nut en de noodzaak van de voortzetting van de Artikel 7 procedure. Het voorzitterschap concludeerde dat de Raad zich over de Artikel 7 procedure jegens Polen zal blijven buigen.

Beleidsdebat Europese kiesakte

De Raad voerde een beleidsdebat over het voorstel van het Europees Parlement ten aanzien van de Europese Kiesakte aan de hand van een door het Tsjechische voorzitterschap verspreide vragenlijst.² Uit de discussie bleek dat lidstaten verschillende bezwaren hebben bij diverse onderdelen uit het voorstel in huidige vorm. Zo zijn de meeste lidstaten kritisch ten aanzien van de transnationale kieslijsten. Nederland heeft, conform de motie van het lid Strolenberg c.s.³, hierover ook zorgen geuit. Enkele lidstaten, waaronder Nederland (conform de motie van het lid Bisschop⁴), waren kritisch over de vaste verkiezingsdag op 9 mei. Lidstaten deelden hun zorgen over de subsidiariteit en proportionaliteit van onderdelen van het voorstel. Nederland sloot zich bij deze zorgen aan, mede naar aanleiding van de «gele kaart» van zowel de Tweede als de Eerste Kamer. Een aantal lidstaten stelde dat het Spitzenkandidaten-systeem, zoals voorgesteld door het Parlement, het in de Verdragen vastgelegde institutionele evenwicht ingrijpend zou kunnen wijzigen en derhalve niet kan worden gesteund. Nederland bracht naar voren dat het openstaat om te verkennen of er een niet-juridisch bindend politiek *commitment* vanuit de Raad ten aanzien van het Spitzenkandidaten-systeem mogelijk is, waarbij het in de Verdragen vastgelegde institutionele evenwicht wordt gerespecteerd.

Uw Kamer zal conform de vastgestelde afspraken geïnformeerd worden over het verloop van de onderhandelingen van de Europese Kiesakte.⁵

Pretoetredingssteun Turkije

Lidstaten stemden tijdens het Instrument voor Pretoetredingssteun (IPA) Comité op 20 september jl. en het IPA Comité van 19 oktober jl. over de volgende aan Turkije gerelateerde voorstellen van de Europese Commissie:

1. Türkiye Annual Action Programme (AAP) 2022 (142,9 miljoen euro);
2. Bulgaria – Türkiye for support under the European territorial cooperation goal (Interreg) in Bulgaria and Türkiye (29,3 miljoen euro);
3. Individual measure on the financing of the Multi-Country Annual action plan in favour of the Western Balkans and Türkiye for 2022 (72 miljoen euro);
4. Individual measure for the delivery of cash support to the most vulnerable refugees in Türkiye for 2022 and 2023 (381 miljoen euro);
5. Individual measure for the provisioning of the External Lending Mandate legacy portfolio for past European Investment Bank operations in Türkiye (68,7 miljoen euro);

² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12828-2022-INIT/en/pdf>.

³ Kamerstuk 36 104, nr. 6.

⁴ Kamerstuk 36 104, nr. 4.

⁵ Kamerstuk 36 104, nr. 3.

Nederland pleit conform de motie van de leden Roemer en Segers⁶ in Europees kader reeds geruime tijd voor de opschorting van pretoetredingssteun aan Turkije en geeft uitvoering aan de motie van de leden Van Ojik en Van den Hul⁷ om bij het opschorten zeker te stellen dat financiering voor fundamentele- en mensenrechten en ondersteuning voor het maatschappelijk middenveld op peil blijft. Voor volledige opschorting van de IPA-steun voor Turkije blijft onvoldoende draagkracht binnen de Raad.

Gesteund door een aantal andere lidstaten, heeft Nederland tegen de eerste twee bovengenoemde voorstellen gestemd. Omdat er bij het derde voorstel enkel gestemd kon worden op het financieringsvoorstel in zijn geheel, niet op onderdelen voor individuele landen die onder het meer-landen programma vallen, heeft Nederland zich onthouden van stemming. Het vierde voorstel valt onder de bredere inzet en activiteiten van de Faciliteit voor opvang van Vluchtelingen in Turkije (FRIT) dat door het kabinet wordt gesteund. Nederland heeft om deze reden voor dit voorstel gestemd. Ook heeft Nederland voor het vijfde voorstel gestemd omdat het voorstel enkel toeziet op EIB-activiteiten en doorlopende verplichtingen uit het verleden. Sinds 2019 heeft de EIB geen nieuwe activiteiten in Turkije gestart.

Alle voorstellen zijn met gekwalificeerde meerderheid door de lidstaten aangenomen. Bij eventuele nieuwe aan Turkije gerelateerde IPA financieringsvoorstellen zal Nederland conform het staande beleid, met inachtneming van de relevante moties de voorstellen blijven beoordelen.

Toezegging aan uw Kamer inzake rechtszaak Europese koepelorganisaties rechtersverenigingen

Op 28 augustus jl. hebben vier Europese koepelorganisaties van rechtersverenigingen een beroep tot nietigverklaring ingediend bij het Gerecht van de EU tegen het Uitvoeringsbesluit van de Raad ter goedkeuring van het Poolse herstelplan. Naar aanleiding van de toezegging gedaan tijdens het schriftelijke overleg voorafgaande aan de informele RAZ Cohesie van 1-2 september jl. informeert het kabinet uw Kamer in dit verslag over het besluit van het kabinet om niet aan deze zaak deel te nemen.

Het beroep ziet onder andere op de onverenigbaarheid van de mijlpalen in het Poolse herstelplan over de terugplaatsing van rechters met de uitspraken van het EU-Hof. Zoals toegelicht in de Kamerbrief Uitvoeringsbesluit RRF voor Polen, heeft Nederland zich onthouden van stemming tijdens de besluitvorming over het Uitvoeringsbesluit van de Raad ter goedkeuring van het Poolse herstelplan. Met deze onthouding heeft het kabinet uitdrukking gegeven aan het ongenoegen over de ontbrekende elementen in de mijlpalen. Het kabinet erkende met de onthouding echter ook dat het EU Herstelfonds geen rechtsstaatinstrument is, en prees de inspanningen die de Commissie heeft gepleegd om te komen tot mijlpalen die Polen aanzetten tot hervormingen op het gebied van rechtsstatelijkheid⁸. Met deelname aan deze zaak ten gunste van de rechtersverenigingen zou het kabinet zich nadrukkelijk keren tegen de beoordeling van de Commissie en het Uitvoeringsbesluit van de Raad. Om de Europese rechtsstaat effectief te beschermen is het juist van belang om de Commissie zo goed mogelijk te ondersteunen in haar rol als hoedster van de Verdragen. Ook is de ontvankelijkheid van het beroep onzeker. Daarnaast trekt het kabinet bij deelname aan Hofzaken op het terrein van de rechtsstaat zoveel mogelijk op in gezelschap van gelijkge-

⁶ Kamerstukken 32 824 en 29 279, nr. 158.

⁷ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1207.

⁸ Kamerstuk 21 501-07, nr. 1861.

zinde lidstaten. Er bestond in de Raad brede steun voor het besluit om in te stemmen met het Uitvoeringsbesluit.

Kabinetsappreciatie partnerschapsovereenkomsten Maleisië en Thailand

Op 25 november 2004 heeft de Raad machtiging verleend aan de Europese Commissie voor onderhandelingen over een kaderovereenkomst inzake partnerschap en samenwerking met Thailand en met Maleisië. Beide onderhandelingsprocessen hebben vervolgens een eigenstandige (lange) route gevolgd richting goedkeuring. Het streven van de EU is om, samen met Maleisië en Thailand, beide overeenkomsten tijdens de EU-ASEAN top op 14 december 2022 aanstaande te ondertekenen. Het Raadsbesluit dat machtiging verleend tot ondertekening namens de Unie van de overeenkomst met Maleisië is als A-punt vastgesteld door de JBZ Raad van 13/14 oktober.⁹ Het Raadsbesluit tot ondertekening en voorlopige toepassing van de overeenkomst met Thailand zal naar verwachting op korte termijn door de Raad worden vastgesteld.

De overeenkomst met Thailand is eind 2013 geparafeerd. De Raad besloot na de militaire coup echter dat de EU en haar lidstaten de partnerschap- en samenwerkingsovereenkomst niet zouden ondertekenen zolang er geen democratisch verkozen regering aan de macht was. Op 23 juni 2014 heeft de Raad het Thaise militaire leiderschap opgeroepen om door middel van geloofwaardige en inclusieve verkiezingen het democratische proces te herstellen. Na de algemene verkiezingen in maart 2019, de oprichting van een pluralistisch parlement en de vorming van een gekozen regering achtte de Raad het op 14 oktober van dat jaar passend voorbereidingen te treffen voor de ondertekening van de partnerschap- en samenwerkingsovereenkomst. De onderhandelingen met Thailand over een geactualiseerde versie van de overeenkomst zijn in 2020 van start gegaan en in juli 2022 afgerond.

De overeenkomst met Maleisië is in april 2016 geparafeerd. Nadien heeft de Raad verzocht om de juridische aard van de overeenkomst te wijzigen zodat het een gemengde overeenkomst zou betreffen. Ook zag de Raad graag dat de kaderovereenkomst de mogelijkheid zou bieden van voorlopige toepassing, maar vanuit Maleisië bestonden hier reserveringen over. Naar aanleiding hiervan zijn herziene teksten voorgesteld, die nu zijn voorgelegd aan de Raad.

Maleisië en Thailand zijn het vijfde en zesde land waarmee de onderhandelingen nu afgerond zijn, na Indonesië, Vietnam, de Filipijnen en Singapore. Het sluiten van deze overeenkomsten is een proces dat onderdeel is van een breder initiatief vanuit de EU om de banden met landen in deze regio te verstevigen. Het kabinet verwelkomt deze inzet.

Appreciatie

Om de Nederlandse en Europese economische en politieke belangen in de Indo-Pacific, de belangrijkste groeiregio van de wereld, adequaat te behartigen, is een actieve inzet van Nederland en de EU cruciaal. De Indo-Pacific strategie is een instrument dat daaraan bijdraagt. Nederland is samen met Duitsland en Frankrijk één van de voortrekkers geweest in de totstandkoming van de Indo-Pacific strategie van de EU.

Binnen de Indo-Pacific strategie is de inzet van Nederland en de EU er onder meer op gericht de relatie met de ASEAN(-landen) verder te

⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13157-2022-REV-1/nl/pdf>.

intensiveren. Niet alleen vanwege de grote economische en handelsbelangen, maar ook vanwege geopolitieke overwegingen is het in ons belang intensiever op te trekken met landen uit de ASEAN, zoals Maleisië en Thailand. Om die reden is Nederland recent toegetreden tot het *Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia* (TAC), waar ook Maleisië en Thailand partij bij zijn. De partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomsten (PSO's) zijn belangrijke instrumenten om de banden tussen de EU en landen in de Indo-Pacific verder te versterken.

De economische belangen van Nederland in en met Maleisië en Thailand zijn omvangrijk, met aanzienlijke handels- en investeringsstromen. De PSO's bieden ruimere mogelijkheden om de positie van het Nederlands bedrijfsleven in de regio te versterken. Inhoudelijk raken de PSO's aan diverse thema's die vanuit het Nederlandse bilaterale perspectief belangrijk zijn, zoals onderwijs, anti-corruptie en landbouw. Ondanks dat deze overeenkomsten inhoudelijk relatief licht en algemeen van aard zijn, faciliteren zij intensievere samenwerking op Nederlandse prioriteitsgebieden zoals klimaatmitigatie en -adaptatie en verduurzaming van waardeketens en bieden concrete instrumenten om de dialoog te versterken op thema's als mensenrechten en duurzaam geproduceerde palmolie.

De PSO's scheppen voor de komende jaren een duidelijk, juridisch kader waarbinnen gesprekken op gezette tijden en op ieder (politiek) niveau plaatsvinden. Onder de PSO's wordt – voor beide landen – een gemengd comité opgericht, alsmede gespecialiseerde werkgroepen, waarbinnen de diverse onderwerpen uit de PSO's worden geadresseerd. Daarnaast committeren beide partijen zich middels de PSO's aan het vrijmaken van financiële middelen om geïdentificeerde samenwerkingsonderwerpen handen en voeten te geven.

Het kabinet is voornemens, in lijn met de behandeling van voorgaande dergelijke overeenkomsten, de PSO's met Maleisië en Thailand ter stilzwijgende goedkeuring aan de Tweede en Eerste Kamer voor te leggen. Naar verwachting ontvangt uw Kamer de parlementaire goedkeuringsstukken omstreeks het najaar van 2023.